

MACARISTAN'DAN GERÇEKLER

DIŐIŐLERİ BAKANLIĐI, BUDAPEŐTE

2001 3. sayı

Lajos Kossuth (1802-1894)

Lajos Kossuth 19 Eylül 1802'de Zemplén ilinin Monok beldesinde doğdu. Kossuth ailesi, Felvidék bölgesinin zengin geçmişe sahip eski orta-soylular ailelerinden biriydi. Adları belgelerde ilk kez 1263'te geçiyor. Lajos Kossuth'un babası László 1763'te Turóc ilinde dünyaya geldi. XVIII. yüzyılın seksenli yıllarında Zemplén'e yerleşti ve burada önce ilin deftercisi, sonra da Monok'ta Andrassy ailesinin yanında büyük çiftlik hukukçusu oldu. 1800 dolaylarında nispeten yaşlı ilerlemişken, Olaszliszka'daki Lüteryan protestan postacı Tyrling'li András Weber'in kızı Karolina ile evlendi.

Lajos Kossuth Sátorajújhely, Eperjes ve Sárospatak'ta okula gitti ve okulları üstün dereceyle bitirdi. Sonra Eperjes ve Peşte'de stajyer avukat olarak çalıştı. İlk politik deneyimlerini de Peşte'de kazandı. Tahsili sırasında Latince, Almanca ve Fransızca dillerini öğrendi ve İngilizce'ye de başladı. Avukatlık belgesini 1823 eylülünde aldı. Ondan sonra Zemplén'e döndü ve orada avukatlık yaptı. 1828-29 yıllarında Zemplén ili vergi mükelleflerinin sayımında görev aldı. 1830-31'de artık ilin reformcu muhalefетinin üyesi olarak il toplantılarında konuşmalar yaptı ve 1831 yılında veba isyanının giderilmesinde ciddi rolü oldu. İsyan eden köylülerin Sátorajújhely kentini altüst etmeleri, onun kararlı davranışı sayesinde önlenmiş oldu. Muhalif davranışları nedeniyle daha o zaman mahallin muhafazakârlarının dikkatini çekmişti. 1831-32 yılı dönümünde bir miras muamelesindeki ihmali yüzünden burada sivrilme olanağı

kalmadı. 1832-36 yıllarında Zemplén aristokratlarının temsilcisi olarak Pozsony (Bratislava) parlamentosuna girdi. Namevcutların elçisi (ablegatus absentium) olarak o zamanın avam kamarasında yer aldı ve orada birçok kere konuşma da yaptı. Önce kendisini temsilci olarak gönderenlere, sonra da ülkenin politikayla uğraşan kamuoyuna bilgi vermek amacıyla Parlamento Haberleri adıyla el

yazması bir gazete çıkartmaya başladı. Mektuplaşma yoluyla dağıtılan el yazması bu gazete, parlamentonun faaliyeti hakkında sansüre uğramadan ayrıntılı bilgi veren ilk gazete oldu. Kossuth daha bu adımıyla o zamanın iktidar sahiplerinin hiddetini uyandırmış oldu. Gene bu girişimiyle ülke ölçüsünde tanındı ve muhalefetin en önemli yöneticileriyle, Ferenc Kölcsey (1790-1838), Miklós Wesselényi (1796-1850) ile de irtibat kurdu. En itibarlı muhalif politikacı István Széchenyi (1791-1860) ise başlangıçtan beri ona sıcak bakmadı.

Parlamentonun kapatılmasından sonra Mahallî İdare Haberleri adıyla el yazması bir gazete çıkartmaya başladı. Bu gazetede abonelerine, il genel meclislerindeki olaylar hakkında bilgi veriyordu. 1832-36 yıllarında

parlamentonun muhalif üyelerine dava açılmasına karşı muhalefetin protestolarını bu gazeteyle duyurdu. Ülke yönetimi artık buna göz yumamazdı. Kossuth'a önce bu faaliyetine son vermesi çağrısında bulundular, sonra da hükümdara hakaret suçlamasıyla dava açmayı kararlaştırdılar. Kossuth'u 5 Mayıs

Kossuth ve ilk Macar banknotlar

1837'de tutukladılar ve sonra da uzun yıllar sürecek hapis cezasına mahkûm ettiler.

Kossuth'un tutuklanması genel olarak şaşkınlık yarattı. Ülke yönetiminin aşırı güçle harekete geçmesi, kendisine karşı bir sıra protesto eylemlerine yol açtı. Kossuth hapisanede vaktini yalnız savunmasını hazırlamakla geçirdi. Daha tutuklandıktan az sonra annesinden kitaplar istedi ve dış dünya ile bağlantısını korumaya çalıştı. Bu arada İngilizcesini mükemmelleştirdi. Arada Samuel Wilderspin'in Almanca yayımlanmış olan ve çocuk yuvasında bakımla ilgili kitabını Macarca'ya çevirip uyarladı, ayrıca Shakespeare'in Macbeth'inin de çevirisine başladı. Yarım düzine kadar çeşitli Macar ve Alman dergisinden bilgileniyordu. Hapishaneden ailesine yazdığı mektuplar edebî çalışmalarının seçkin parçalarını oluşturuyor. Bunlardan bazıları bütün bir bilimsel incelemeyi içeriyor.

Kısacası, hapisane yılları Kossuth'un direncini kırmadı ve politik değişiklikler sayesinde, ceza kesilen dört yılı da hapiste doldurması gerekli olmadı. Kossuth'un mahkûm edilmesinden üç ay sonra, 2 Haziran 1839'da yeni parlamento toplandı ve hükümetin hatalı bir kararı sayesinde, avam kamarası sunduğu yazılı önergesinde Wesselényi, Kossuth ve László Lovassy (1815-1892) aleyhindeki işlemlerin durdurulmasını ve hapsedilenlerin serbest bırakılmasını istedi. Saray tâviz vermek zorunda kaldı ve 10 Mayıs 1840'ta Kossuth serbest bırakıldı. 9 Haziran 1840'ta Peşte il

meclisi toplantısında yaptığı konuşmada Kossuth, şaşmadan ve etkili biçimde davasından yana çıkan il ahalisine teşekkür etti.

Kossuth hapisteyken, 13 Haziran 1839'da babası László Kossuth öldü ve Kossuth ailesinin geçimini sağlama yükümlülüğü tek başına ona düştü. Öte yandan Kossuth'un özel hayatında da önemli bir değişiklik oldu. 1840 yılı yazında, Tuna-ötesi bölgesinin soylu katolik ailelerinden birinin kızı olan Terézia Meszlényi ile tanıştı. Tanışıklık kısa sürede evliliğe dönüştü ve Kossuth 9 Ocak 1841'de nişanlısıyla evlendi.

Kossuth haptisten çıktıktan sonra da

politik hayattan uzaklaşmadı. Onun için Viyana'da, onu gözden kaçırmamanın daha iyi olacağı düşünülüyordu. Bu nedenle, matbaa sahibi Lajos Landerer'e (1800-1854), Pesti Hírlap gazetesinin editörlüğünü üstlenmesi önerisiyle Kossuth'a başvurması için izin verildi. Kossuth böylece 2 Ocak 1841'den 1844 ilkbaharına kadar Pesti Hírlap gazetesinin editörlüğünü yaptı. Pek çok makalede reform düşüncesini halka yaydı ve mevcut olan feodal koşulların devam ettirilemeyeceğine ışık tuttu. Editörlük çalışmalarında muhalefet üyelerinden de yararlandı. Gazetesinin bir yeniliği, Macar basınında ilk defa kendisinin başmakale yazmasıydı. (Başmakale sözcüğünün Macarcasını kendisi buldu.) Gazetenin tirajı başlangıçta altmış iken sonra 5000'e yükseldi. O zamanlar Habsburg monarşisinde tirajı en büyük gazete buydu. Gazetede editörlüğü Kossuth'un maddî durumunu da dengeledi.

Kossuth'un Pesti Hírlap'taki yazıları yüzünden, reformcu muhalefetin izleyeceği taktik konusunda István Széchenyi ile aralarında büyük bir tartışma oluşmaya başladı. Kossuth'un fazlasıyla kesin ve kritik üslubunu Széchenyi kınıyordu ve Avusturya ile ilişkilerin gerginleştirilmesine karşı çıkıyordu. Önce „Doğu'nun halkı“ adlı kitabında, sonra da bir düzine yazısında Kossuth'a hücum etti. Fakat Kossuth bu tartışmada üstün çıktı ve Széchenyi'nin iddialarının çoğunun yersiz olduğunu kanıtladı. Tartışmada

Lajos Kossuth ülke nöbetinde (karikatür)

muhalefetin büyük kısmı Kossuth'tan yana tutum aldı.

1843 yılı sonlarında Viyana'dakiler Kossuth'un gazetede faaliyetine, artık yetti dediler ve Landerer'e editörü ile ilişkiyi kesmesi için talimat verdiler. Landerer bir maddî tartışma çıkardı, Kossuth da bunun üzerine editörlükten istifa etti. Kendisi gazete çıkarmak amacıyla izin sağlamaya çalıştıysa da, ülke yönetimi bu izni vermeye yanaşmadı. Bu yüzden Kossuth yeni bir meşguliyet aramaya yöneldi. Reform davasını yazılı olarak halk arasında yaymaktan vazgeçmek zorunda kaldı. Bu nedenle çeşitli ekonomik girişimlerde bulundu. Bunlar arasında en büyük etki uyandıran, 1844'te kurulan Ülkesel Korunma Derneği oldu. Bu dernek, koruyucu gümrük politikası yardımıyla yerli sanayinin ve ticaretin gelişmesine yardım etmeyi amaçlıyordu. Çünkü Kossuth, Avusturya'nın Alman Gümrük Birliği'ne (Zollverein) girmesi durumunda Macar sanayi ve ticaretinin daha kaliteli Alman mallarının rekabeti karşısında dayanamayacağından endişe ediyordu. Bu nedenle koruyucu gümrük politikasını önerdi. Kossuth'un ekonomik girişimlerinin çoğu iflasla sonuçlandı, ya da ancak ölçülü bir başarı sağlayabildi. Fakat bunların kurulması, her vaziyette muhalefetin örgütlenmişliğini pekiştirdi.

Macaristan'da kentsoylu dönüşümün başarısının, ancak serfliğin tamamen kaldırılmasıyla güvence altına alınabileceği görüşü, Kossuth için bir kanaat hâline gelmişti. Kanısına göre, soyluların ve ülkenin varlığını tehdit eden iç savaştan ancak bu sayede sakınılabildi. Kendisinin de hazırladığı çıkarları birleştirme programı, Macaristan'da kentsoylu dönüşümün, soyluların yönetiminde, ülkenin özerkliğinin korunmasıyla gerçekleşmesi amacını güdüyordu. Macar muhafazakârları kendi partilerini kurunca, Kossuth birleşik muhalefet partisinin örgütlenmesi ve bir muhalefet programı hazırlanması için girişimde bulundu. Bu programın kaleme alınmasında, Ferenc Deák (1803-1876) ile kendisi en önemli rolü oynadı. Kurulmakta olan muhalefet partisinin başkanlığına kont Lajos Batthyány'yi (1806-1849) seçtiler. Kossuth, 1847-1848 parlamento toplantısına Peşte ili temsilcisi olarak

katıldı. Ülke yönetimi Kossuth'un seçilmesini engellemek için elinden geleni yaptı, fakat başarılı olamadı. Avam kamarasında muhalefet çoğunlukta idi, fakat aristokratlar kamarasının direnişi

Batthyány'nin yönetiminde reformları kabul ettirmek için mücadelesini sürdürdü. 1848 yılı ocak-şubat aylarında muhalefetin bir kısmı Viyana ile özel pazarlığa yanaşmıştı; fakat Kossuth'un

Kossuth 1848 son baharında askere çağrı konuşması yaparken

yüzünden bu çoğunluktan yararlanmak olanaksızdı. Parlamentodaki muhalefet avam kamarasında Kossuth'un yönetiminde, aristokratlar kamarasında da

müdahalesinin etkisiyle kısa sürede muhalefetin birliği yeniden sağlandı. 1848 yılındaki Avrupa devrimleri büyük fırsat yarattı. Muhalefetin daha

Kossuth 8 Ekim 1848'de Parlamento'da Ozora'da gaspedilen bayrakları sunarken

radikal fikirleri benimseyen önderleri Kossuth ve Batthyány'nin görüşüne göre, reformcu muhalefetin programını gerçekleştirmek için imparatorluğun sarsılan dışpolitik durumundan yararlanmak gerekliydi. Daha şubatın sonunda hükümetin barışı sağlamasını, bunu ancak halklarına anayasa verirse sağlayabileceğini hükümdara ifade ederek, kendisinden „temiz Macar kanını İtalyan özgürlüğünü bastırmak için feda etmemesi“ talebinde bulunmayı düşündüler. Bu talep, muhalefetin hem dışpolitikadaki geniş görüşlülüğünü, hem de sağduyusunu aynı zamanda yansıtıyordu. Batthyány ile Kossuth biliyorlardı ki, Macaristan'ın özgürlüğü, ancak hükümdarın vilayetlerinde de anayasal idare olduğu takdirde sağlam temellere oturtulabilirdi; çünkü imparatorluğun iki kesiminin farklı çıkarları ancak aynı politik düzen çerçevesinde bağdaştırılabilirdi. Kossuth'un önerisini o zaman muhalefetin çoğunluğu dahi desteklememişti. Fakat önsezisinin doğru olduğunu birkaç gün sonra, Paris'teki devrim haberinin 1

27 şubat 1849 Kápolna muhaberesi

Martta Pozsony'a ulaşması kanıtlanıyordu. 3 Martta Kossuth, tarihsel önem taşıyan önerisini avam kamarasının semt toplantısında sunarken, parlamentoya „politikamızı koşulların düzeyine yükseltelim“ çağrısında bulundu. Henüz kapalı bir şekilde de olsa, Macaristan'da genel vergi yükümlülüğü, politik hak

eşitliği, halk temsilciliği ve bağımsız millî hükümetin gerçekleştirilmesini talep etti. Fakat bunlarla da yetinmedi ve bu istemlerin duyurulmasına da dışpolitik durumdaki değişikliklerin imkân vermiş olduğunun bilinciyle, Habsburg İmparatorluğu'nun hükümdar vilayetleri için de anayasa yapılmasını talep etti.

Paris devrimi haberi iktidar sahiplerini ürkütmüştü ve imparatorluğun malî durumu da - ne ilk, ne de son kez - bunalım içindeydi; fakat bundan sonra da Rus çarı I. Nikola'nın (1796-1855) silahlı yardımına güveniyorlardı. Ne var ki Kossuth'un, hükümdar vilayetleri için de anayasa yapılmasını talep ettiği ve Almanca'ya çevrilerek bastırılan konuşması, Viyana'da buna kaba kuvvetle cevap verilmesini imkânsızlaştıran bir kaynaşmaya yol açtı. 13 Martta Viyana'da devrim patlak verdi, her şeye kadir şansölye Klemens Metternich (1773-1859) istifa edip kaçmaya; hükümdar ise Avusturya halklarına anayasa vadetmeye mecbur kaldılar.

Viyana devrimi Macar liberal muhalefeti için çok iyi zamanlanmıştı. Zira Kossuth'un konuşması temelinde formüle edilen önerge senatoda yatıyordu ve imparatorluğa sadık aristokratlar kendi kamaralarının toplanmasını imkânsızlaştırmak için yığınla Viyana'ya gidiyordu. Kossuth'un acımasız rakibi sayılan István Széchenyi, hatta kralın tam yetkili komiserliğini üstlemeyi ve askerî kuvvetle reformcu muhalefete karşı harekete geçmeyi önerdi. Ne var ki Viyana devrimi durumu değiştirdi. 14 Martta soylular Kossuth'un önerge teklifini kabul

ettiler ve bunu ertesi gün parlamento heyeti Viyana'ya götürdü. Hükümdar ve çevresi önce direnmeyi denediler, fakat 17 Martta V. Ferdinand (1793-1855), Lajos Batthyány'nin başbakan tayin edilmesini kabul etti. Bu tayinin onaylanmasını ve Macar taleplerinin yerine getirilmesini, 15 Martta Peşte'de de patlak veren devrim de etkiledi.

Heyetin Pozsony'a dönmelerinden sonra birkaç hafta içinde parlamento, ülkede kentsoylu dönüşümü formüle eden yasaları çıkardı. Bunların bir an önce ve şaşmadan kabul edilmesine, örneğin Peşte devriminin önderi Sándor Petőfi'nin (1823-1849) Rákos çayırında 40 000 tırpanlı köylünün başında beklediği türden asılsız haberler de yardım etti. Kanun maddelerinin onaylanması ise ciddi engellerle karşılaştı. Viyana'da Devlet Konferansı üyeleri Macar bakanlığının yetki çevresini elden geldiği kadar daraltmaya çalışıyorlardı. Macar parlamento heyeti, kısmen görüşmelere çok iyi hazırlanmış olması, kısmen de talepleri en uygun zamanda destekleyen yığın hareketleri sayesinde, esas noktaların en çoğunda karşı tarafı göstermeyi başardı.

Nisan yasalarının hazırlanmasında Kossuth'un önemli rolü oldu. Bu yasalar sayesinde Macaristan feodal bir devlet iken, burjuva türü bir devlet oldu.

10 Nisanda Kral V. Ferdinand, kont Lajos Batthyány'nin yönetimindeki Macar hükümetini görevlendirdi ve 11 Nisanda, Pozsony parlamentosunun çıkardığı kanun maddelerini onayladı. Bunlar, bağımsız ve sorumlu hükümetin kurulmasını, serfliğin kaldırılmasını, genel vergi yükümlülüğünü, kanun önünde hak eşitliğini ve halk temsilciliğini esas alan parlamentonun kurulmasını öngörüyorlardı.

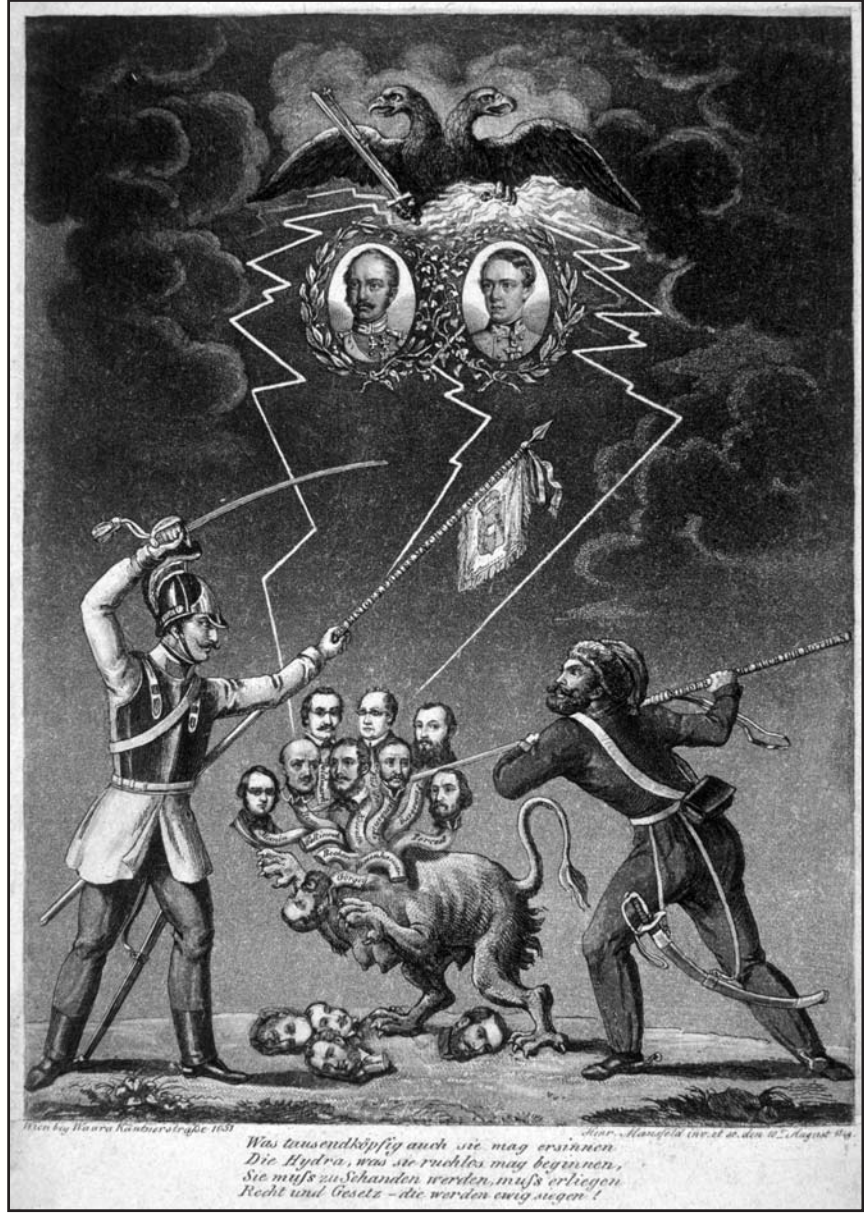
Bağımsız maliyenin gerçekleştirilmesi, maliye bakanı Lajos Kossuth'un adıyla yakından bağlıdır. Kossuth neredeyse tamamen boş bir devlet hazinesi devraldı, fakat kısa sürede duruma hâkim oldu. Önce faizli hazine bonoları çıkartarak ülkenin malî durumunu istikrara kavuşturmaya çalıştı, sonra da bağımsız banknot ihracı yoluna başvurdu. Ticaret Bankası ilk iki forintlük banknotu 5 Ağustos 1848'de piyasaya sürdü. Bu banknota, 1848 eylülünden sonra çıkarılan diğer kağıt paralarla birlikte „Kossuth bankosu“ adı verildi. Hükümet, astronomik boyutlara

ulaşan Avusturya devlet borçlarından pay almayı üstlenmedi, borçları ülkeden sormadan kendilerinin yaptıklarını ve bunları ülkeye de harcamadıklarını vurguladı. Bu davranışın bir izahı, parasızlıktan kaynaklanıyordu.

1848 temmuzunda toplanan halk temsilcileri meclisi oturumunda hükümet adına önde gelen konuşmacı Kossuth idi. Hitabette en önemli başarılarının birini de burada kazandı. 11 Temmuzda yaptığı konuşmanın etkisi üzerine öyle oldu ki,

göre, gericiliğin saldırısına milletin hazırlanması gerekiyordu.

11 Eylül 1848'de Batthyány hükümeti istifa edince, Kossuth gene bakanlığının başında kaldı ve ertesi gün yeniden başbakan seçilen Lajos Batthyány'yi destekledi. Eylülün 15'i ile 21'i arasında da parlamento kuruluna seçildi. Daha sonra Millî Savuma Komitesi olan bu kurulun görevi, başbakandan faaliyetleri hakkında rapor almaktı. Buraya seçilmesinden sonra 24 Eylülde asker

Avusturya İmparatoru ile Rusya Çarı 'devrim polipi'ni yok ediyor

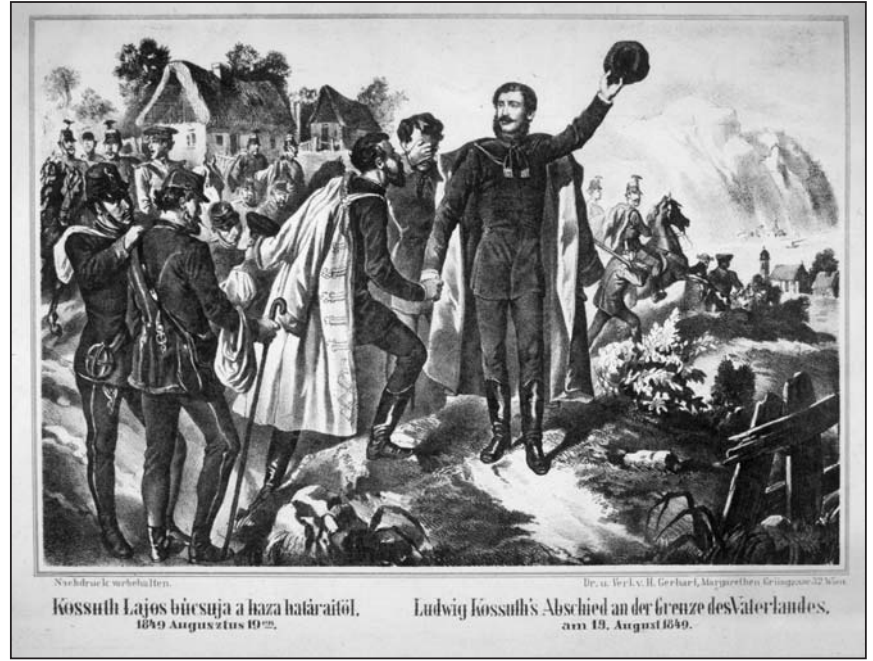
parlamento, ülkenin savunması için iki yüz bin asker ve kırk milyon forint ödenek teklifinde bulundu. Kossuth'un kanısına

toplamak amacıyla Alföld'e gitti. Burada iki yerde muazzam kalabalık önünde konuşmalar yaptı. Kossuth türküsü muhtemelen o sıralarda doğdu ve o

zamandan beri Kossuth'a tapılmasından, Kossuth kültünden söz edebiliyoruz. 27 Eylül 1848'de onun girişimi üzerine parlamento, Ferenc Lamberg'in (1791-1848) başkomutan tayin edilmesini yasa dışı ve geçersiz ilân etti.

Lamberg'in öldürülmesi ve başbakan Batthyány'nin istifa etmesinden sonra parlamento Kossuth'u Millî Savunma Kurulu başkanı seçti. 1848 ekiminden itibaren yürütme erkini bu kurul temsil ediyordu ve Kossuth ülkenin politik yöneticisiydi. 1848 ekiminin ikinci yarısında Tuna ötesinde gene asker toplama işine girişti ve Macar ordusunu Lajta nehrini aşmaya o ikna etti. Schwechat yenilgisinden sonra general Artúr Görgei'yi (1818-1916) Macar ordusu başkomutanlığına o tayin etti. 1848 sonbaharı ve kışında ordunun örgütlenmesinde Kossuth önemli rol oynadı. İmparatorluk-krallık ordusunun saldırısı üzerine, parlamentonun ve hükümetin Debrecen'e nakledilmesini gene o önerdi. 1849 kışında Macar direnişinin dağılmasında, hatta baharda Macar ordusunun muzaffer seferleri başlatmasında Kossuth'un örgütlenme faaliyetlerinin de ciddi payı oldu.

I. Franz Jozef'in (1830-1916) 4 Mart 1849'da çıkarttığı, diretilmiş anayasa denilen Olmütz anayasasında Macaristan'ı parça parça böldüğü haberi gelince Kossuth, ülkenin bağımsızlığını ve Habsburg hanedanının tahttan uzaklaştırılmasını ilân etmeyi kararlaştırdı. (Hükümdar, merkezî nitelikteki ve Almanlaştırma ruhundaki Olmütz anayasasını en başta Macarlara zorla kabul ettirmek istiyordu. Kral bu anayasa ile imparatorluğu yenilemek ve sonra da onun yönetimi altında Alman birliği çerçevesinde Avusturya'ya kesin bir yönetici rol sağlamak amacını güdüyordu.) Kossuth'un bu kararına ilkbahar seferinin zaferleri olanak yaratmıştı. 14 Nisan 1849'da Kossuth'un önerisi üzerine parlamento bu kararı ilân etti. Kossuth yürütme görevini de yerine getiren başkan seçildi ve 11 Ağustosta istifa edinceye kadar devlet başkanlığı görevini de yürüttü. (Politik güçlerin önemli kısmı cumhuriyetin ilân edilmesinden yana olduğu halde Macaristan'ın devlet şekli gene krallık olarak kaldı. Kossuth bunu Avrupa

Kossuth 1849 ağustosunda Macaristan'la vedalaşırken

politikası bakımından doğru görmemişti.) Kossuth, yeni hükümetin üyelerinin çoğunluğuna kendisi bakan olmaları çağrısında bulundu ve 1 Mayıs 1849'da, daha önce Batthyány hükümetinde de yer almış olan bakan arkadaşı Bertalan Szemere'yi (1812-1869) başbakanlıkla görevlendirdi.

Kossuth, Avrupa'daki büyük devletlerin bağımsız Macaristan'ı tanıyacaklarını umuyordu. Beklediği

olmadı. İmparatorluk-krallık ordusunun yeni saldırısı 1849 yazı ortalarında başladı. Bu yeni seferinde Avusturya'yı 200 000 askerle Rusya da destekledi. Bu durum karşısında Kossuth telaşa düştü, durmadan yeni savaş planları hazırladı. Hemen de her bir önemli Macar generaline başkomutanlık teklif etti. Fakat 9 Ağustos 1849'da imparatorluk ve krallık birliklerine karşı Temesvár'da verilen kesin savaştan sonra artık mücadeleyi

Kossuth'un Şumnu'ya varışı

sürdürme ümidi kalmadığını gördü, bu nedenle de Görgei'nin çağrısı üzerine 11 Ağustos'ta başkanlık görevinden istifa etti, sonra da ülke sınırına doğru yola koyuldu.

Kossuth'un istifa etmesi, aynı zamanda Macar özgürlük savaşının son bulduğu anlamına da geliyordu. Kossuth ile Macar politikacılarının önemli kısmı Türk topraklarına göçtü. Önce Bulgaristan'da Vidin ve Şumnu'da kaldılar. Rusya ile Avusturya Macar mültecilerinin iadesini istiyordu. Osmanlı sarayı buna yanaşmadı ve talebin reddedilmesini İngiltere ile Fransa da destekleyince, anlaşmazlık artık kıta boyutlarında savaş tehdidi yarattı. Avusturya ve Rusya sonunda geriledi,

gerekliydi. Kişisel hakların anayasada tek tek sıralanması gerekiyordu ve bunları parlamento ne değiştirebilmeli, ne de silebilmeliydi.

Milliyetlerin (Macaristan'ın sınır bölgelerinin büyük kısmında görüldüğü gibi) karışık olduğu bölgelerde yaşayan milliyetler birleşme hakkını kullanarak „ortak millî topluluk“ta bir arada toplanmış olurlardı ve bu topluluğun toprak hakkı olmaz, sadece kurumsal hakları olurdu. Böylece milliyetlerin çıkar temsilciliği, bölgesel otonomi ilkesi uygulanmadan da oluşturulabilirdi. Her bir ilçe, idare işlerinde kullanılacak dili kendisi tayin edecekti, fakat azınlık kendi işlerini kendi dilinde yürütebilecekti. İlçe

olacağını da tekrar ifade etti. Erdel sorunu konusunda, Erdel milliyeti diye bir milliyet olmadığından, Erdel birliğinin yeniden gözden geçirilmesinin hiçbir gereği olmadığı görüşündeydi. Buna karşılık – Erdelli Almanların endişelerini gidermek amacıyla – Erdelli Almanların yüksek dairelerine (ve Sekellerin yüksek dairelerine de) il makamı yetkisi vermeyi düşünüyordu. Sırplar tarafından güney Macaristan bölgesinde talep edilen voyvodalıklar kurulması sorunuyla ilgili olarak, adı geçen bölgede Sırpların hatta nisbî ağırlıkta bile olmadıklarını ve tarihsel geleneklerin de özerk bir voyvodalığın kurulmasını gerektirmediğini belirtti. (Anayasanın 1859'da yeniden işlenen taslağında Kossuth, Erdel halkının, birliğin devam etmesi ya da reddedilmesi hakkında halk oylamasıyla karar vermesini de kabule yanaşıyor, fakat Erdel özerkliğe kavuştuğu takdirde, Macaristan'la personal-birlik ilişkisinde olmasını önemli sayıyordu. Gene bu taslakta Sırpları içine alacak bir voyvodalık kurulmasını da onaylamaya hazırды). Bu tasarı, 1862'de kamuya açıklanan Tuna Konfederasyonu tasarısının fikrî öncelerinden bir tanesi idi.

Kossuth ile arkadaşları 1851 sonbaharında Kütahya'dan ayrıldılar. Kossuth sonra İngiltere ve Amerika'ya gitti, böylelikle Macaristan'a sempati yaratmaya çalıştı. İngilizce verdiği demeçlerle her tarafta beğeni kazandı. İngiliz ve Amerikan hükümetlerini „müdahale edilmemesi için müdahale“ ilkesinin kabulü için ikna etmeye çalışıyor, kısacası yeni bir Macar özgürlük savaşı hâlinde yabancı devletlerin, örneğin Rusya'nın müdahalesini önlemelerini istiyordu. Amerika'da yaptığı konuşmalar Abraham Lincoln gibi şahsiyetleri de etkilemiştir. Bir demecinde geçen demokrasi yorumuyla, daha sonra Lincoln'un 1863 Gettysburg konuşmasında karşılaşıyoruz: “Çağımızın zihniyeti demokrasidir. Her şey halk için ve her şey halk ile. Halk hakkında, halk olmadan, hiçbir şey olamaz. Demokrasi budur ve çağın zihniyetinin yönü budur.”

Kossuth'un bir amacı, emigrasyonun yönetimini kendi elinde toplamaktı. Fakat bu kibirli davranışıyla mültecilerin önemli bir kısmını kendinden uzaklaştırdı. Emigrasyonun ilk yıllarında Kossuth zaten fazla hayallere kapılmıştı. Bir sıra gizli

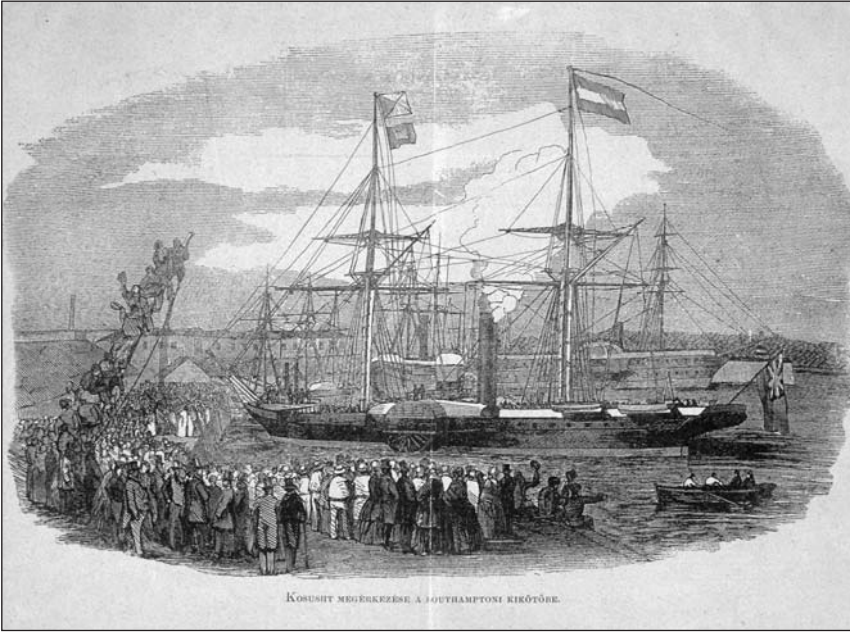
Başbakan Lajos Batthyány'nin 6 Ekim 1849'da idam edilmesi

fakat Türkler de önde gelen Macar ve Leh mültecilerini Kütahya'da enterne ettiler. Kossuth, Macaristan'ın özerklik temelinde demokratik olarak yeniden örgütlenmesine ilişkin anayasa tasarısını 1851 nisan'ında orada hazırladı. Bu tasarı, Macaristan'ın toprak bütünlüğünü tehlikeye sokmadan, milliyetler arasında hak eşitliğini gerçekleştirmeyi amaçlıyordu.

Kossuth'un düşüncesine göre, halkın iradesini yalnız parlamento temsil ettiği ve hükümete de aşırı iktidar tanındığı takdirde, genel seçim hakkı henüz kişisel ve kurumsal özgürlük haklarını güvence altına alamazdı. Bu nedenle halk iradesi ilkesiyle özerklik ilkesini birleştirmek

temsilcilerinden oluşan il meclislerinde de aynı ilke geçerli olacaktı. Yasama gücü, ülke halkının tümü tarafından seçim bölgelerine göre seçilen halk temsilcileri ile il meclisleri tarafından ayrı ayrı illere göre tayin edilecek senatörlerden oluşan senatodan ibaret olacaktı. Yürütme gücü, il görevlilerine doğrudan talimat veremeyecek, ancak kararlameleri il meclislerine iletebilecek ve onların kararlara itiraz hakkı da olacaktı.

Kossuth bu garantilerin, Macaristan'ın dâhilen federalleştirilmesini gereksiz kılmak için yeterli olacağını düşünüyordu. Fakat aynı zamanda, icabında Hırvatistan ile Slavonya'nın ayrılmasını kabule hazır

Kossuth'un Ekim 1851'de Southampton limanına varışı

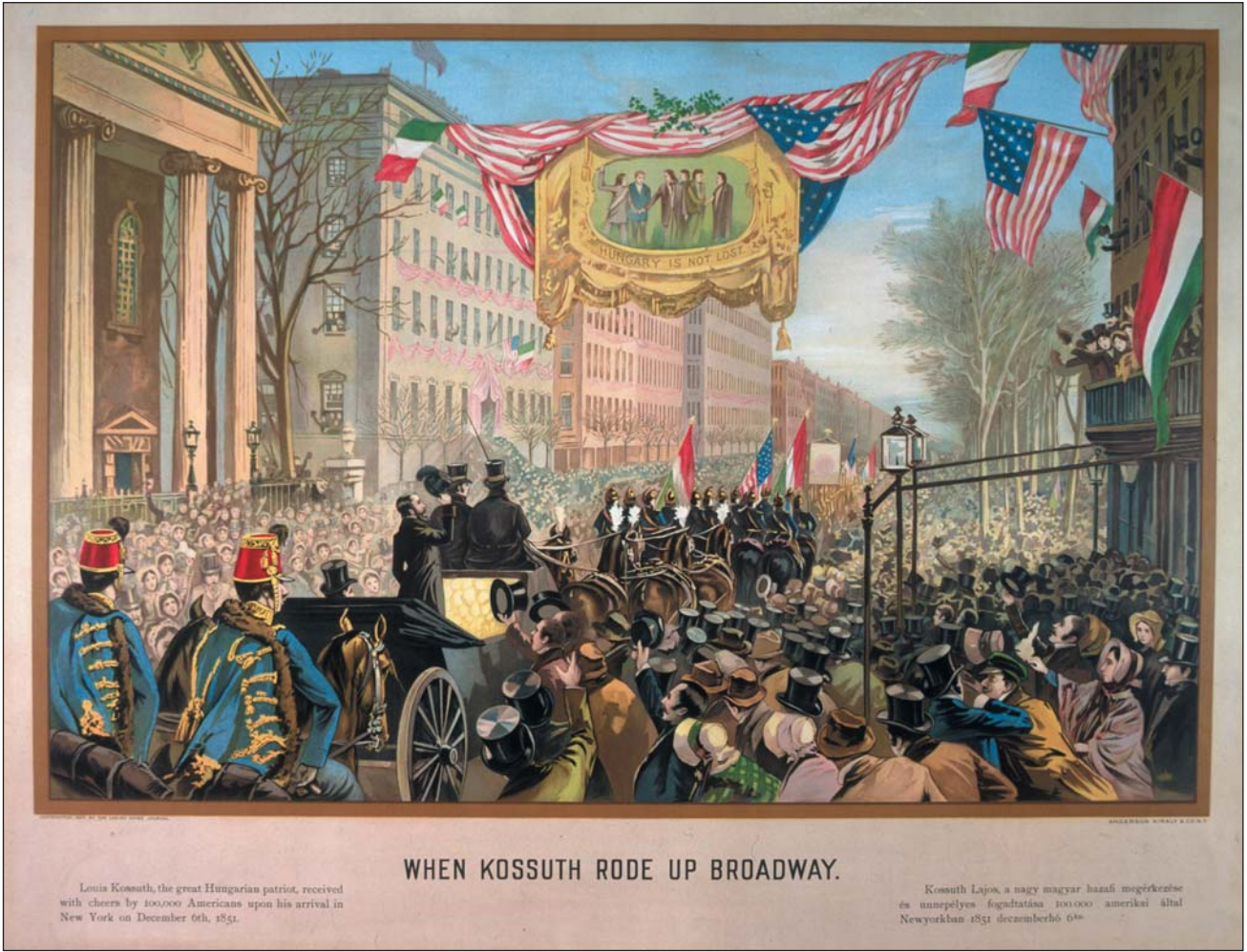
Kossuth'un Amerika yolculuğunu konu alan kartpostal

örgütlenme girişiminde bulundu, bunların her biri iflasla sonuçlandı. Bu başarısızlıkların etkisiyle Kossuth da gördü ki, Macaristan'da Avusturya egemenliğine suikastlarla son verdirilemez. Daha 1853-55 Kırım savaşı sırasında, Avusturya'nın bu anlaşmazlığa müdahale edeceğini umuyordu. Bu takdirde büyük devletlerin Macar emigrasyonunun katkısından yararlanarak Macaristan'ın bağımsızlığını sağlamaya yardım edecekleri umudu vardı. Fakat Avusturya savaşa katılmadı.

İlk ciddi olasılık 1859'da kendini gösterdi. Fransa imparatoru III. Napolyon (1808-1873) İtalyan Piemonte krallığı ile ittifak kurdu. Avusturya aleyhindeki görüşmelere Kossuth'u da dahil ettiler. Kossuth, László Teleki (1811-1861) ve György Klapka (1820-1892) bunun üzerine Macar Milli Direktörlüğü'nü kurdular. III. Napolyon'un Avusturya'yı yenmekle yetinmeyeceğini, ayrıca Macaristan'ın bağımsızlığını da yeniden sağlayacağını umdular. Bu nedenle Kossuth, ancak Fransız askerlerinin Macaristan'a gelmesinden sonra yeni bir özgürlük savaşı ilân etmeyi düşünüyordu. Müttefik Fransız-Piemonte kuvvetleri Solferino muharebesinde imparatorluk-krallık ordusunu yenilgiye uğrattı, fakat III. Napolyon kısa sürede Avusturya ile barış anlaşması bağladı. Savaş sırasında İtalyan tarafında Macar lejyon birlikleri kurulmuştu, fakat hemen barış anlaşması yapıldığından bu birlikleri cepheye sürmediler.

Ne var ki Kossuth ümidini yitirmemişti. Önce İtalyan, sonra Alman birlik hareketlerinin müttefiki olarak Macaristan'ı Habsburg hakimiyetinden kurtarmaya çalıştı. Klapka ile Kossuth 1862'de, Tuna boyu halklarının ittifakı, yani Tuna Konfederasyonu tasarısını kaleme aldılar. Bu devlet, Macaristan, Erdel, Hırvatistan, Romanya ve Sırbistan'ın eşit düzeyde birliği olacaktı. Her bir üye devletin tam iç bağımsızlığını, dış saldırılara karşı güçlü bir büyük devlet gibi herbirini koruyarak güvence altına alacaktı.

Bu tasavvurların düşünsel öncesi 18. yüzyıl sonlarına kadar uzanıyordu ve iki unsurla bağlantılıydı. Bir yandan, Habsburg İmparatorluğu'nun iç dengesinin - kentsoylu millete dönüşüm nedeniyle - bozulmuş olmasıyla ilişkiliydi. Öte

Louis Kossuth, the great Hungarian patriot, received with cheers by 100,000 Americans upon his arrival in New York on December 6th, 1851.

WHEN KOSSUTH RODE UP BROADWAY.

Kossuth Lajos, a nagy magyar hazafi megrögzött és népéjébe fogadtatása 100,000 amerikai által Newyorkban 1851 decemberhó 6-án.

yandan, Habsburg İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki dengede oynadıkları rolü, Habsburg İmparatorluğu'nun dağılması ya da dönüşümü ve Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesi hâlinde ancak Orta ve Doğu Avrupa milletlerinin bir devletler birliğinde biraraya gelmeleriyle sağlayabilecekleri ve Rusya'nın büyük devlet çabalarının bu yolla dengelenebileceği görüşüyle bağlantılıydı.

Konfederasyon fikirleri iki grupta toplanabilir. Birinci grupta, Habsburg İmparatorluğu'nun federatif olarak dâhilen düzenlemesini ilân edenler bulunuyor; ikinci grupta ise, Habsburg İmparatorluğu dışındaki bölgelerin bir kısmının devletler ittifakına alınmasını da amaca uygun bulanlar yer alıyordu. Bu tür ilk düşünceleri 1794'te Macar jakobenleri açıklamışlar, sonra da „Macar ve Slav milliyetleri konusunda çağrı“ adını taşıyan incelemesinde Miklós Wesselényi 1843'te ifade etmişti. İkinci grupta yer alan görüşler arasında Kossuth'un ki yer

alıyordu. Kossuth 1848 şubatında artık, Macaristan'ın geleceğinin ancak Güney Slavları halklarıyla işbirliği içinde düşünülebileceğini belirtmişti. Batthyány hükümetinin 1848 yılında açıkladığı ve „büyük Macar konsepsiyonu“ denilen görüşler, Habsburg İmparatorluğu'nun Alman anadilindeki vilayetlerinin Alman birliğine bağlanması durumunda imparatorluğun diğer bölgelerinin Macaristan merkez olarak birleştirilmesi, bağımsız Lehistan'ın yeniden canlandırılması ve imparatorluğun çıkar alanının Güney Slav ve Romen bölgelerine yadınırlması amacını güdüyordu.

László Teleki 1849'da Paris'te artık Leh, Romen ve Çek politikacılarıyla Macaristan'ın dahili federasyona dönüştürülmesi konusunu görüşüyordu. Teleki, Macaristan'ın Orta ve Doğu Avrupa'daki küçük devletlerle, Eflak ve Moldova ile, Sırbistan, Bulgaristan, Çek ülkesi ve Moravya ile konfederasyon kurması düşüncesini de ortaya attı. Romen emigrasyonu üyeleri hatta daha da ileri

gittiler ve Macaristan'da milliyetler sorununun, milliyetlerin yaşadığı Macaristan bölgelerini komşu olan anadil ülkelerine bağlayarak çözülebileceğini öne sürdüler.

Kossuth'un görüşüne göre, milliyetler sorunu ancak Macaristan'ın komşu devletler ve milletlerle konfederasyon kurması yoluyla çözülebilirdi. 1850'de kaleme aldığı tasarısı, Macar, Leh, Çek, Hırvat, Slavon, Sırp, Dalmaç ve Romen bölgelerinin konfederasyonunu genel hatlarıyla belirliyordu. Kurulacak konfederasyon, katılan devletlerin tam dahilî egemenliğinin yanı sıra, ortak savunma yükümlülüğüne, ortak gümrük temeline ve diplomasiye dayandırılacaktı. Konfederasyonun merkezi Macaristan'da olacaktı. Üye devletlerin nüfus ve toprak büyüklüğü oranında temsilini federasyon konseyi sağlayacaktı. Kossuth, konfederasyonun kurulmasında – Sırp ve Romen beyliklerinin Osmanlı otoritesi altında olması nedeniyle – Osmanlı İmparatorluğu'nun rızasının sağlanmasını da gerekli sayıyordu. Kossuth'a göre

milliyetler sorunları, Macaristan'da il sınırları elden geldiği kadar milliyetlerin dağılımına göre düzenlendiği takdirde çözülebilirdi. Bu da gene, ülke topraklarının bütünlüğü bozulmadan Macaristan'da dahili federasyona gidilmesi yönünü gösterirdi. 1851

federasyonu görüşünü belirledi ve Kossuth bu planla ilgili yorumlarda bulundu. Bu yorumlar sonra kamu oyuna açıklandı ve Tuna Konfederasyonu ile ilgili olarak bugüne kadar en tanınmış konsepsiyonu temsil ediyor. Kossuth'un imzasını koyduğu bu tasarının özü şuydu: Adı geçen federasyon, Macaristan'dan, Erdel,

diğer ölçüler ortak olacaktı. Aynı şekilde kara ve deniz kuvvetleriyle kaleler ve harbiye limanlarına ilişkin sorunları bir ittifak makamı düzenleyecekti. Üye devletler yabancı devletlere kendi temsilcilerini gönderemeyecekti. Meclis bir ya da iki kamaradan oluşabilirdi. İki kamaralı olması hâlinde temsilciler meclisi, üye devletlerin nüfusu oranında seçilen temsilcilerle oluşacak, senatoda ise devletlerin her biri eşit sayıda senatörle temsil edilecekti. Yürütme gücüne, parlamentonun seçeceği bir federal konsey sahip olacaktı. Federasyonun resmî dilini parlamento belirleyecek, fakat ayrı ayrı devletler kendi dillerini kendileri kararlaştıracaklardı. Federal hükümetin merkezi, sırayla üye devletlerin başkentlerinde bulunacaktı. Hükümet merkezi olan devletin önderi, aynı zamanda federe devlet başkanlığı görevini de yerine getirecekti. Ayrı ayrı devletler il idarelerinde tam özerkliğe sahip olacaklar, fakat anayasaları federasyonun onayladığı ilkelere ters düşmeyecekti. Ayrı ayrı devletlerin asker kontenjani federal sözleşmede belirlenecek, fakat üye devletler bundan fazla da silahlı kuvvet bulundurabilecekti. Barış döneminde üye devletlerden hiçbirinin silahlı kuvvetleri diğer bir üye devletin topraklarında bulunamayacak ve federal hükümet de oradan kendine silahlı kuvvet çekemeyecekti. Müttelik müstahkem mevkiiler kapsamına hangilerinin gireceğini federal hükümet tespit edecekti; fakat başka bir üye devletin askerleri ancak savaş hâlinde buralarda bulunabilecekti. Federal yasama meclisi üyelerini her devletin parlamentosu seçecekti. Federal yürütme erkinin kararlarını her bir devletin hükümeti uygulayacaktı. Federal devletin resmî dili olarak Kossuth Fransızca'yı önermişti.

Ne Macar, ne de ilgili devletlerde kamuoyu Kossuth'un tasarısından yana çıkıyordu. Macar politikacıların çoğunluğuna göre bu tasarı fazla ödün veriyor, Sırp ve Romen politikacılarına göre ise aşırı ölçüde az ödüne yanaşıyordu. Macaristan'da kamuoyu daha çok Avusturya ile uzlaşmaya meylediyordu.

Politik iflasları, özel hayatın trajedileri de ağırlaştırıyordu. 22 Nisan 1862'de Nervi'de Kossuth'un, uzun yıllar akciğer hastalığıyla mücadele eden kızı Vilma öldü. Naaşı Cenova'daki San Benignon mezarlığında toprağa verildi. 1 Eylül

Kütahya anayasa tasarısı bu planın ayrıntılarını içeriyordu.

György Klapka 1855'te bir Macar-Romen-Sırp devletler federasyonu planını ana hatlarıyla belirledi ve Hırvatistan ile Erdel'in tam bağımsızlığını da kabule yanaştı. 1862'de gene o, bir Tuna devletler

Romanya, Hırvatistan'dan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması hâlinde Sırbistan ile diğer Güney Slavları ülkelerinden oluşacaktı. İttifak topraklarının savunulması, dışpolitika, dış temsilcilik, ticaret sistemi, gümrük, başlıca ulaştırma hatlar, para, ağırlık ölçüsü ve

1865'te Kossuth'un eşi Terézia Meszlényi Torino'da hayata gözlerini yumdu. Cenova'da, iki buçuk yıl önce ölen kızı Vilma ile aynı mezarda toprağa verildi. Eşinin ölümünden sonra Kossuth, mektuplarını ölünceye kadar hep kenarı siyah yas kuşağı taşıyan kağıda yazıyordu.

Kossuth'un Orta Avrupa halklarının elbirliğini amaçlayan ve Avusturya-Macaristan uzlaşmasını suya düşürmeye yönelik çabaları, Avrupa'daki büyük devletlerin çoğunluğunun Habsburg monarşisinin korunmasından yana çıkmaları sonucunda başarı kazanamadı. Bu arada Macaristan'da da durum değişmişti. Ferenc Deák'ın temsil ettiği uzlaşma düşüncesi gittikçe daha çok yandaş buldu. Avusturya'nın savaşta gene yenilmesi, uzlaşma görüşmelerini önemli ölçüde hızlandırdı. 1866 yazında Prusya ve İtalya, Avusturya ile savaşa giriştiler. Avusturya ordusu Königrätz'te Prusyalılar karşısında ağır yenilgiye uğradı.

Deák ile yandaşları bu yenilgiden sonra da öncekilerden daha fazla bir şey istemiyorlardı. Kossuth, hazırlanan uzlaşmaya karşı basında boşuna savaşıyordu; Macaristan'ın bu adımıyla kaderini, yıkılmaya mahkûm bir imparatorluğa bağladığını boşuna anlatıyordu. Ülke Deák'ın peşinden gidiyordu. Mülteciler de çoğunluk bu uzlaşmadan memnundu. Böylece Kossuth giderek yalnız kaldı.

Kossuth, 1867 yılında Avusturya-Macaristan uzlaşmasından sonra da Macaristan'a dönmedi. Hayatının geri kalan yıllarında uzlaşma düzenini sürekli olarak eleştiriyordu. Uzun mektupları, Macaristan'daki politik olayları memleketindeki çağdaşlarına kıyasla Torino'daki evinden daha iyi gördüğünü kanıtıyor. Son mektuplarından birinde, sivil nüfus kütüğü kaydı işlemini ve devlet ile kilisenin birbirinden ayrılmasını amaçlayan kilise politikası hakkındaki yasa tasarılarını oylamaları için yurttaki muhalefet yöneticilerine çağrıda bulundu. Giderek kötüleşen maddî durumu yüzünden gene aydınlara özgü işlerle ekmek parası kazanmaya yöneldi. Emigrasyonla ilgili yazılarının ilk üç cildini 1880'li yıllarda yayımladı. Sonraları para sağlamak için kütüphanesini satmak zorunda kaldı.

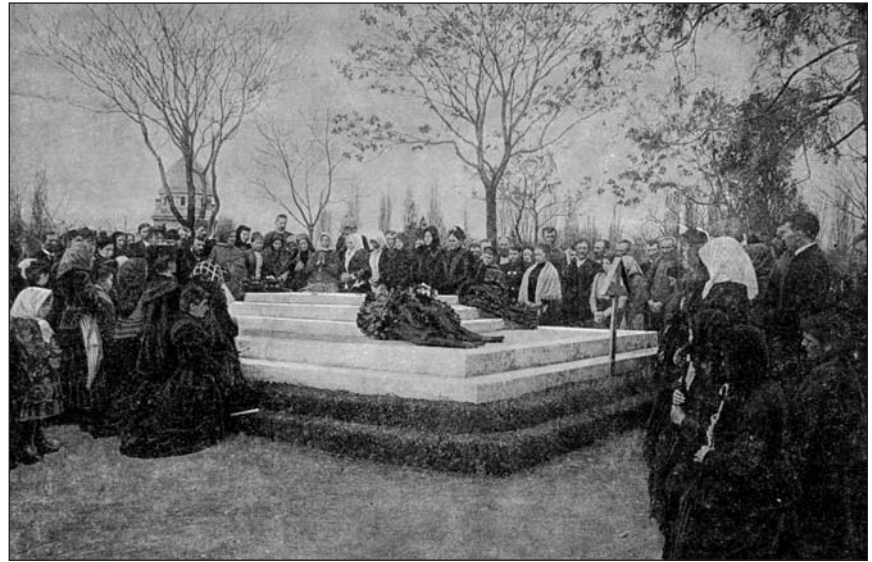
PARLAGHY (Mme V.). *Portrait de M. Lajos de Kossuth*

1894'te hayata gözlerini yumana kadar sürekli çalıştı. Cenaze töreni, muhalefetin düalist düzene karşı sessiz gösterisi boyutlarına ulaştı, politik bir olay oldu.

Kossuth hakkında daha hayattayken türlü mit ve efsaneler yayıldı. Reform aşamasında, özgürlük savaşı, istibdat ve düalizm dönemlerinde onun hakkında ve

ona yönelik yüzlerce şiir yazıldı. Şairler arasında yalnız Macarlar değil, Almanlar, Fransızlar, İngilizler ve Amerikalılar da vardı. 1848-49 faaliyetleri, pek çok halk türkülerine ve halk söylencesine konu oldu. Macar halkının böylesine kişisel ilişki beslediği başka bir politikacı yoktur. Bu bağlılık nedeniyle, her şahsî eşyası da,

Kossuth'un toprağa verilmesi

tıpkı imzasını taşıyan Kossuth banknotu gibi, birer kutsal emanet sayılmıştır. Sakal çeşidine, ya da şapkaya Kossuth sakalı ya da şapkası dendiği gibi, hatta Macaristan'ın taşsız küçük armasına da Kossuth arması adı verildi.

1848 baharını bu kültün başlangıcı olarak gösterebiliriz. O zaman serflerin özgürlüğe kavuşturulması nedeniyle Kossuth ansızın bütün ülkede tanındı ve halk arasında sevilen bir kişi oldu. Asker toplamak için yaptığı üç yolculukta on binlerce kişinin Kossuth'un eşsiz hitabet yeteneğini tanıdığı 1848 eylülü ve ekimi, gene bir dönüm noktası oldu. Sonra, düşman kendisi de beyannamelerinde Macaristan'daki bütün değişmeyi Kossuth ile arkadaşlarına mal etmekle bu kültü daha da güçlendirdi. 1849'dan sonra Macar toplumunun önemli kesimi ülke sorunlarının çözümünü Kossuth'un yurda dönmesinden beklemişti. 1867'den sonra bu kültü I. Franz Jozef'e sadakatle bağdaştırmayı da denediler. 1894'ten, Kossuth'un ölümünden sonra bu kült gittikçe özünü kaybederek boşaldı. 1950 yıllarındaki diktatörlük, Kossuth'u resmî azizleri arasına oturttuğu zaman, Kossuth kültürüne neredeyse kesin bir darbe indirmiş olacaktı.

Geçen yüzyılın ikinci yarısında dikilen Kossuth heykelleri, bu kültün kalıcı görünüşleri arasında yer alıyor. Macar beldelerinden yüzlercesi, anacaddelerine onun adını verdiler. Bilimsel ve popüler biyografiler, üstünkörü kaleme alınmış yayımlar ve romanların yüzlercesi, „Macaristan'ın Musa'sı“nın anılarını saklıyor.

Kossuth'u haklı olarak modern Macaristan'ın kurucularından biri sayabiliriz. Önemli son yazısında XIX. yüzyılda Macar tarihindeki yerini müthiş bir titizlikle belirlemişti: „Saatin akrebi zamanın akışını düzenlemez, fakat onu gösterir; benim adım saatin akrebi; gelecek olan vakti gösteriyor; Macar milleti için eğer bir gelecek vadeliyorsa alinyazısı, o geleceğin adı özgür Macaristan yurttaşlarının özgür yurdu, o geleceğin adı devletin bağımsızlığı ise, gelmesi gereken vakti gösteriyor.“

Kossuth'un hayat yolundan ve hayat eserinden çıkarılacak dersler sayılır gibi değil. Kamu yaşamının gerçek bir polihistoru idi; ister ekonomi, ister diplomasi, öğretim, eğitim, ya da savunma

1848-1849 Macar özgürlük ve kurtuluş savaşı anısına yapılmış bir allegorik tablo. Aşağıda Sándor Petőfi, Lajos Kossuth, István Széchenyi, Lajos Batthyány, Ferenc Deák, János Jeszenák ve Zsigmond Perényi görülüyor.

söz konusu olsun, politikayla bağlantılı olan her şeyle ilgileniyordu. Fakat hayatından ve hayat eserinden alınacak öyle bir ders var ki, bunu ender anımsıyoruz. Kossuth, kendi çağında belki de ilk profesyonel politikacı idi. Kamu sorunlarıyla meşgul olmak sadece hayatının bir unsuru değil, aynı zamanda bir misyon, bir hayat göreviydi de. Büyük savaş arkadaşlarının ve rakiplerinin her biri, Széchenyi, Wesselényi, Batthyány büyük toprak sahipleri olarak; Kölcsey, Deák orta düzeyde toprak sahipleri olarak, zamanın Macar toplumunda politikasız da yerlerini bulabilmişti. Kossuth için politika bir heveskârlık değil, fakat bir yaşam

kaynağıydı da. Fakat – şurası çok önemli – Kossuth fikirleri nedeniyle politikaya angaje olmuştu, yoksa politika yüzünden fikirlere değil. Fakat sırf güzel fikirlerin adamı da değildi, gerçek politikacı olarak onları gerçekleştirmesini de biliyordu. Gerçekleştirilemeyeceği anlaşılan ülküler üzerinde direnmiyordu, fakat öyle idealleri vardı ki, bunları pratik olayım diye asla feda etmedi: Özerk idare, kendi geleceğini saptama hakkı ve yasa önünde eşitlik. Öyle idealler ki, bunlar bağımsız ve demokratik Macaristan anlamına geliyordu ve şimdi de bu anlamı taşıyor.

Róbert Hermann
(Çeviren: Yılmaz Gülen)